

POSTANOWIENIE

Dnia 4 lutego 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Helena Cieplą (przewodniczący)

SSN Tadeusz Domińczyk

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku "V.(...)" Spółki Akcyjnej z siedzibą w E.

przy uczestnictwie Syndyka Masy Upadłości S.(...) "P.(...)" Spółki Akcyjnej z siedzibą w S.

o wpis do księgi wieczystej Kw (...) hipoteki przymusowej kaucyjnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 4 lutego 2005 r.,

kasacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 kwietnia 2004 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala kasację.

Uzasadnienie

Wierzyciel – V.(...) S.A. z siedzibą w E. – złożył w dniu 25 kwietnia 2002 r. wniosek o wpis w trzech księgach wieczystych prowadzonych dla nieruchomości dłużnika – S.(...) P.(...) S.A. w S. – hipotek przymusowych kaucyjnych na podstawie nakazu zapłaty wydanego przeciwko dłużnikowi.

Referendarz sądowy dokonał w dniu 11 czerwca 2002 r. wpisu przedmiotowych hipotek. Dłużnik złożył skargę na powyższy wpis wskazując, że w dniu 11 czerwca 2002 r. wydane zostało postanowienie o otwarciu w stosunku do niego postępowania układowego.

W dniu 29 lipca 2002 r. Sąd Rejonowy w S. umorzył postępowanie układowe i ogłosił upadłość dłużnika.

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2003 r. Sąd Rejonowy w S., w wyniku rozpoznania skargi dłużnika na dokonany przez Referendarza wpis hipotek, uchylił wpis z dnia 11 czerwca 2002 r. i wniosek oddalił.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 13 kwietnia 2004 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację wierzyciela od powyższego postanowienia.

Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, iż wobec ogłoszenia w dniu 29 lipca 2002 r. upadłości dłużnika, dokonanie wpisu hipotek było niedopuszczalne w świetle art. 27 prawa upadłościowego a ponieważ zgodnie z art. 316 §1 k.p.c. Sąd orzekając bierze pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, konieczne było uwzględnienie faktu ogłoszenia upadłości dłużnika w toku postępowania odwoławczego od wpisu Referendarza, skutkujące uchylenie tego wpisu i oddalenie wniosku.

W kasacji od powyższego postanowienia, opartej na drugiej podstawie kasacyjnej wskazanej w art. 393¹ k.p.c., wierzyciel zarzucił naruszenie art. 518¹ § 3 k.p.c., art. 316 k.p.c. oraz art. 29 prawa o postępowaniu układowym i art. 27 prawa upadłościowego a także „naruszenie prawa postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy poprzez nierozpoznanie przez Sąd Rejonowy sprawy w sposób rzetelny, staranny, co przejawia się wydawaniem przez ten Sąd postanowień, do wydania których nie było podstaw faktycznych i prawnych, co więcej, wydanie których stoi w oczywistej sprzeczności z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie”.

W oparciu o powyższe zarzuty wierzyciel wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wskazany wyżej, ostatni zarzut kasacji nie może odnieść skutków prawnych po pierwsze dlatego, że odnosi się do uchybień Sądu pierwszej instancji, zaś kasacja jest środkiem odwoławczym od orzeczeń Sądu drugiej instancji (art. 392 i art. 519¹ k.p.c.), a zatem tylko uchybienia tego Sądu mogą być przedmiotem jej zarzutów i przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy. Po wtóre zaś, zgłoszenie skutecznych zarzutów kasacyjnych wymaga wskazania określonych przepisów prawa naruszonych przez Sąd odwoławczy. Ogólne wskazanie uchybień Sądu, bez przytoczenia przepisów prawa naruszonych w wyniku ich popełnienia, nie spełnia wymogu art. 393¹ k.p.c. i jako takie nie poddaje się kontroli kasacyjnej Sądu Najwyższego.

Przechodząc do pozostałych zarzutów kasacji na wstępie trzeba stwierdzić, iż wbrew stanowisku skarżącego, dla rozstrzygnięcia przedstawionego w niej problemu

procesowego nie ma znaczenia okoliczność, iż wpisu hipoteki dokonał Referendarz sądowy a nie Sąd Rejonowy, podobnie jak okoliczność ta nie ma też wpływu na zachowanie materialnoprawnych i procesowych uprawnień uczestników postępowania wieczystoksięgowego. Niezależnie bowiem od tego, kto dokonuje wpisu hipoteki, który ma charakter konstytutywny (art. 67 ukwh), istotą problemu podniesionego w kasacji, jest to, czy rozstrzygając sprawę w wyniku odwołania od dokonanego wpisu, Sąd bierze pod uwagę jedynie stan rzeczy istniejący w chwili dokonania wpisu, czy też stan rzeczy istniejący w chwili wydawania orzeczenia w postępowaniu odwoławczym. Innymi słowy, czy w postępowaniu odwoławczym od wpisu hipoteki ma zastosowanie, poprzez art. 13 § 2 k.p.c., przepis art. 316 § 1 k.p.c. nakazujący sądowi przy orzekaniu branie pod uwagę stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy. Jak wskazano wyżej zagadnienie to występuje niezależnie od tego, czy wpisu hipoteki dokonał sąd czy referendarz, bowiem skutki wpisu w obu wypadkach są takie same, jak również w obu przypadkach od dokonanego wpisu przysługuje odwołanie, które nie powoduje utraty mocy wpisu (art. 518¹ § 3 k.p.c.) i wymaga merytorycznego rozstrzygnięcia przez sąd.

Na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją ustawy o księgach wieczystych i hipotece, dokonanej na mocy ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz. U. Nr 63, poz. 635), Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 listopada 1998 r. III CKN 259/98 (OSNC 1999/4/82) zajął stanowisko w tym przedmiocie stwierdzając, że przepis art. 316 § 1 k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie także w postępowaniu apelacyjnym toczącym się na skutek odwołania od wpisu hipoteki dokonanego w księdze wieczystej przez Sąd pierwszej instancji. Odpowiednie stosowanie art. 316 § 1 k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym oznacza, że sąd drugiej instancji obowiązany jest, przy uwzględnieniu unormowań zawartych w art. 381 i 382 k.p.c., brać pod uwagę zmiany w stanie faktycznym i prawnym sprawy, wpływające na treść orzeczenia. W sprawie tej, podobnie jak w rozpoznawanej sprawie, doszło w toku postępowania odwoławczego do ogłoszenia upadłości dłużnika, w wyniku czego sąd drugiej instancji, powołując się na art. 27 prawa upadłościowego, uchylił dokonany przez sąd pierwszej instancji wpis hipoteki i odmówił jego dokonania, co zaaprobował Sąd Najwyższy.

Stanowisko to należy podzielić tym bardziej po wejściu w życie wskazanej wyżej nowelizacji ustawy o księgach wieczystych i hipotece, w wyniku której postępowanie

wieczystoksięgowe znalazło swoją regulację w kodeksie postępowania cywilnego jako jedno z odrębnych postępowań nieprocesowych, do którego ma zastosowanie art. 13 § 2 k.p.c. nakazujący odpowiednie stosowanie w tym postępowaniu przepisów o procesie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Żaden przepis dotyczący postępowania nieprocesowego, w tym także postępowania wieczystoksięgowego, nie wyłącza stosowania w tym postępowaniu przepisu art. 316 § 1 k.p.c., który na każdym jego etapie pełni rolę jednej z podstawowych zasad jurysdykcyjnych (porównaj także uzasadnienia: uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1995 r. III CZP 149/94, OSP 1996/1/7, postanowienia tego Sądu z dnia 28 czerwca 1995 r. II CRN 61/95, OSNC 1995/11/166 oraz postanowienia z dnia 23 września 1998 r., II CKN 720/97, nie publ.).

Stwierdzić zatem trzeba, iż przepis art. 316 § 1 k.p.c. ma w postępowaniu wieczystoksięgowym odpowiednie zastosowanie zarówno na etapie dokonywania wpisu przez referendarza sądowego, który bierze pod uwagę stan rzeczy istniejący w tej dacie, jak i na etapie rozpoznawania skargi na orzeczenie referendarza przez sąd rejonowy, który rozpoznaje sprawę jako sąd pierwszej instancji (art. 518¹ § 3 i 6 k.p.c.) i bierze pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili wydawania przezeń postanowienia, a także na etapie rozpoznawania sprawy przez sąd apelacyjny w wyniku wniesionej apelacji, kiedy to, zgodnie z art. 381 i art. 382 k.p.c., sąd odwoławczy także rozpoznaje sprawę po raz kolejny merytorycznie i obowiązany jest uwzględnić stan rzeczy istniejący w dacie jego orzekania. Każdy z sądów obowiązany jest zatem uwzględnić zmiany stanu faktycznego, które zaszły od chwili wydania orzeczenia, od którego odwołanie rozpoznaje, jeśli mają one wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Z tych względów Sąd Okręgowy nie naruszył art. 316 § 1 k.p.c. ani art. 518¹ § 3 k.p.c. stwierdzając, iż Sąd Rejonowy prawidłowo uwzględnił przy rozpoznaniu skargi na wpis Referendarza, zmianę stanu faktycznego jaką było ogłoszenie w toku postępowania odwoławczego upadłości dłużnika. Okoliczność tę, zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c., musiałby także uwzględnić Sąd Okręgowy przy rozpoznawaniu apelacji, gdyby pominął ją Sąd pierwszej instancji. Jest ona bowiem decydująca dla rozstrzygnięcia sprawy, skoro zgodnie z art. 27 prawa upadłościowego, po ogłoszeniu upadłości niedopuszczalny jest wpis hipoteki na nieruchomości upadłego, nawet jeśli wniosek o wpis złożony został przed ogłoszeniem upadłości (porównaj uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1994 r. III CZP 4/94, OSNC 1994/9/170).

W tym stanie rzeczy bezzasadny jest także kasacyjny zarzut naruszenia art. 27 prawa upadłościowego a bezprzedmiotowy zarzut naruszenia art. 29 § 2 prawa o

postępowaniu układowym, który nawet jeśli byłby uzasadniony, nie miałby wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy oddalił kasację na podstawie art. 393¹² k.p.c. Wniosek uczestnika postępowania o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego związanych z wniesieniem odpowiedzi na kasację nie mógł zostać uwzględniony, bowiem pismo uczestnika nazwane „odpowiedzią na kasację” wpłynęło po terminie określonym w art. 393⁶ k.p.c. do wniesienia odpowiedzi na kasację a zatem nie może wywołać skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem takiej odpowiedzi, w tym skutku w postaci zwrotu wynagrodzenia adwokata sporządzającego i wnoszącego odpowiedź na kasację.